

MUZEJSKI VJESNIK

GLASILO MUZEJSKOG DRUŠTVA SJEVEROZAPADNE HRVATSKE

(Bjelovar, Čakovec, Čazma, Grabrovnica, Kalinovac, Koprivnica, Križevci, Kumrovec, Kutina, Sesvete, Trakošćan, Varaždin, Varaždinske Toplice, Veliki Tabor, Virje i Zelina)

TEHNIČKO UREDNIŠTVO

Stručni kolegij Muzeja Moslavine u Kutini

Glavni i odgovorni urednik: Srećko Karapetrić

Tehnički urednik: Tihomir Krsmanović

Uređivački kolegij: Goran Jakovljević (Bjelovar),
Srećko Karapetrić (Kutina), Tihomir Krsmanović (Kutina),
Slavica Moslavac (Kutina)

KOREKTURA: Ana Bobovac, Srećko Karapetrić

Muzejski vjesnik izlazi jedanput godišnje. Rukopise ne honoriramo i ne vraćamo. Za sadržaj i lekturu tekstova odgovaraju autori.

Glasiло solidarno financiraju Muzeji sjeverozapadne Hrvatske.

Nakladnik: Muzej Moslavine Kutina

Za nakladnika: Slavica Moslavac

Tisak: Tiskara i knjigovežnica Kutina

Broj 14 - travanj 1991.

Godina XIV

Naklada: 600 komada

Naslovna stranica: Detalj sa izložbe "30. godina Muzeja Moslavine" u Kutini

Osnovan Povijesni odjel Gradskog muzeja Varaždin

I. Preimenovanje Muzeja narodne revolucije (MNR) u Povijesni odjel (PO) Gradskog muzeja Varaždin (GMV)

Nekoliko proteklih godina razmišljalo se u GMV-u o potrebi uređenja novog stalnog postava odjela MNR-a i to iz više razloga: (1) sadašnji postav datira još iz 1960. kada je odjel iz Staroga grada preseljen u nekadašnju zgradu varaždinske gimnazije; (2) u zadnje vrijeme znatno se smanjio broj posjetilaca, i (3) u međuvremenu je prikupljeno dosta građe kojom bi se postav mogao sadržajno i tematski dopuniti.

Navedene činjenice potakle su na razmišljanje o izradi takvog postava koji bi na cjelovit i na povijesnoj znanosti utemeljen način prezentirao noviju varaždinsku povijest, a ne samo jedan njezin segment, kako je to slučaj u dosadašnjem postavu. Budući da su se u našem društvu istodobno zbivale pozitivne promjene u pravcu demokratizacije, realizacija nove koncepcije zamišljena je u preimenovanju MNR-a u Povijesni odjel GMV-a. Predviđeno je da bi se na tom odjelu obavljalo sakupljanje, stručna obrada te prezentacija muzejske i dokumentacijske građe o kulturnim, političkim, gospodarskim i socijalnim zbivanjima na varaždinskom području od 12. do 20. stoljeća. Uz prijedlog o preimenovanju izrađeni su obrazloženje i koncepcija budućeg stalnog postava Povijesnog odjela.

Na sastanku Stručnog kolegija GMV-a u rujnu 1990. prihvaćen je prijedlog o preimenovanju i usvojena je koncepcija budućeg postava PO. Odluka Stručnog kolegija potvrđena je na referendumu GMV-a (24. 10. '90), a prihvaćena je i na sjednici Muzejskog savjeta Hrvatske 9. siječnja 1991.

U prijedlogu za preimenovanje dato je obrazloženje iz kojeg navodim nekoliko najbitnijih točaka:

- dosadašnji stalni postav MNR-a je muzeološki zastario, a povijesno je neobjektivan i ideološki obojen (prikazuje samo razvoj radničko-komunističkog pokreta i NOB-a na varaždinskom području, djelomično poslijeratnu izgradnju te posjete J.B. Tita Varaždinu);

- povijest Varaždina i varaždinskog područja od prvog pisanog spomena do suvremenog doba izuzetno je bogata i značajna ne samo u regionalnom nego i u nacionalnom pogledu, a kao takva nije nigdje u cjelosti prezentirana;

- u GMV-u (najviše na Kulturnopovijesnom odjelu) čuva se obilje muzejske građe o varaždinskoj povijesti koja nije nigdje izložena, a nije, dakako, u potpunosti ni stručno obrađena;

- budući stalni postav Povijesnog odjela GMV-a u cjelosti bi prikazivao historijski razvoj Varaždina i varaždinskog područja te bi se na taj način današnjim generacijama približila revalorizirana povijest ovog kraja.

II. Koncepcija postava Povijesnog odjela GMV-a

Naredni kratki prikaz povijesnog razvoja Varaždina i varaždinskog područja temelji se na kronološkom pristupu (od 12. do 20. stoljeća). U svakom vremenskom razdoblju naglasak je stavljen na one teme koje se u muzejskoj prezentaciji, barem s obzirom na trenutačne spoznaje, nikako ne bi smjele zaobići.

1. Razdoblje srednjeg vijeka od 12 - 15. stoljeća

Teme: - Varaždin: županijski grad, slobodni i kraljevski grad
- struktura stanovništva, sukobi građana i plemića
- političke prilike - provala Tatara
- razvoj obrta i trgovine - kultura i umjetnost

2. Šesnaesto stoljeće - Varaždin sjedište Generalata Slavonske vojne krajine

Teme: - izgradnja varoških utvrđenja i obnova feudalne tvrđe
- sjedište Generalata Slavonske krajine
- Celjski žitnici - glavna oružana Slavonske granice
- političke prilike - borba za dinastijsko prijestolje (pristaše Ivana Zapolje i Ferdinanda Habsburškog)
- razvoj trgovine, zanatstva i poljoprivrede (bogaćenje grada)
- kulturni život - školstvo, književnost, protestantizam

3. Sedamnaesto stoljeće - Varaždin sjedište Županije varaždinske

- Teme: - sjedište visokih vojnih komandi (kapetanata i generalata) i skladište provijanata za potrebe granice
- porodica Erdoedy - vlasnici Starog grada i nasljedni župani
- sukobi - sporovi građana i plemstva
- daljnji razvoj obrta i trgovine (cehovi)
- dolazak isusovaca - osnivanje gimnazije, gradnja crkve i konvikta
- barokna arhitektura: sakralni i svjetovni objekti

4. Osamnaesto stoljeće - Varaždin sjedište bana i Namjesničkog vijeća - glavni grad Trojedne kraljevine

- Teme: - hrvatski ban i kapetan Franjo Nadasdy
- osnivanje Hrvatskog kraljevinskog vijeća u Varaždinu 1767.
- održavanje Hrvatskih sabora i banskih instalacija u Varaždinu
- veliki požar 1776. - Varaždin prestaje biti glavni grad
- prva visokoškolska ustanova u Hrvatskoj: političko-kameralni studij 1769-1772. u Varaždinu
- gradnja samostana (kapucinskog i uršulinskog), crkva i palača - barokni grad
- radionice i manufakture (ciglana, vapnara, pivovara, predionica svile, radionica čokolade)
- kultura, školstvo, zdravstvo, tiskarstvo

5. Devetnaesto stoljeće - društvene, gospodarske i političke prilike u Varaždinu

- Teme: - ilirski pokret - prva ilirska čitaonica
- zbivanja 1848. - ban Jelačić u Varaždinu
- vrijeme Bachovog apsolutizma - germanizacija
- Khuenov režim - mađarizacija
- trgovina, obrt, manufaktura - svila, sukno, cikorija, olovna gled, burmut itd.
- pojava radništva - osnivanje Socijal-demokratske stranke
- kultura, školstvo, tiskarstvo
- osnivanje i djelovanje raznih društava (kulturno-umjetničkih, humanitarnih, sportskih i drugih)

6. Varaždin na prijelazu stoljeća - kraj 19. i početak 20. stoljeća

- Teme: - nova tehnička dostignuća - Prvo hrvatsko varaždinsko d.d. za električnu rasvjetu, nova pošta, telefon, pojava prvog automobila i auto-društva
- gradnja prometnica - 1886. pruga do Zagreba, željeznički most preko Drave, izgradnja dravskog kupališta
- kultura, novi izrazi u umjetnosti - arhitektura
- politička zbivanja 1903. godine

7. Dvadeseto stoljeće - Varaždin od 1914-1945. godine

- Teme: - vrijeme I. svjetskog rata 1914-1918.
- političke prilike nakon stvaranja Kraljevine SHS; Varaždinska buna 1919.
- prilike na selu - pobune seljaka
- razvoj industrije - tekstilna, drvna, kožna
- radnička društva - veliki štrajk u "Tivaru" 1936.
- društveni život, kultura i umjetnost
- političke prilike uoči II. svjetskog rata 1941-1945.
- II svjetski rat 1941-1945.

III. Mogućnosti realizacije

Predloženom koncepcijom u cjelosti bi se mogao obuhvatiti povijesni razvoj ovoga kraja. Pojedine teme mogle bi se provlačiti kontinuirano kroz cijelu muzejsku ekspoziciju. Druge pak bi se mogle obraditi kao zasebne zaokružene cjeline, kao npr. tiskarstvo, školstvo, muzički život, razvoj obrta i trgovine, djelovanje cehova i slično.

Da bi se realizirala ovakva koncepcija budućeg postava, predstoji za kustose Povijesnog odjela ogroman posao. Osim sustavnog i permanentnog proučavanja varaždinske povijesti potrebno je obaviti cjelokupni pregled fundusa GMV-a, prvenstveno njegovog Kulturno-povijesnog odjela, ali i Galerije slika, MNR-a i Etnografskog odjela. Sve to uvjetuje da se u rad na pripremi budućeg stalnog postava uključe i

stručnjaci navedenih odjela. Radi eventualne dopune materijala bit će potrebno kontaktirati i s drugim muzejima, arhivima i sličnim institucijama, ne samo u zemlji nego i u inozemstvu.

Nakon toga potrebno je izvršiti odabir eksponata koji bi došli u obzir za prezentaciju. U realizaciji muzejskog postava koristit će se eksponati I. reda (tj. originalni materijal) i II. reda (pomoćni materijal).

Da bi se napravio moderan i suvremeni postav koji bi uskladio i likovno oblikovao raznorodni materijal, bit će potrebno angažirati suradnika za likovno rješenje. Novi postav trebao bi na suvremeni i moderan način prikazati prošlost ovoga kraja i približiti ga potrebama suvremenog čovjeka.